

8D09102- «Ветеринариялық санитария» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Жумабаев Асхат Конысбаевичтің «Батыс Қазақстан облысы су айдындарындағы балықтардың ветеринариялық санитариялық қауіпсіздігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

СЫН-ШІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</p>	<p>Диссертациялық жұмыс келесі бағдарламалар аясында орындалды:</p> <p>Ғылыми жұмыс Қазақстан Республикасы АШМ қаржыландыратын "БНҚ" ЖРН BR10764944 бюджеттік бағдарламасы бойынша 2021-2023 жылдарға арналған "Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігін талдамалық бақылау және мониторинг жүргізу әдістерін әзірлеу" ғылыми-техникалық бағдарлама, "Мал шаруашылығы өнімдерінің қауіпсіздігін бақылау үшін тест-жүйелерді әзірлеу" ғылыми бағыты «Батыс Қазақстан облысындағы балық және балық өнімдерінің ветеринариялық-санитариялық қауіпсіздігінің мониторингі» тақырыбы шеңберінде орындалды.</p>
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Докторанттың орындаған ғылыми жұмысы ветеринария ғылымының дамуына үлесін қосады. Жүргізілген жұмыс нәтижелері

			бойынша инвазияның балықтардың минералды және аминқышқылдық құрамына, май қышқылдарының құрамына, витаминдер мөлшеріне әсер ететіндігі және балық етінің сапасын төмендетіндігі анықталған. Инвазиямен зақымданған балықтарды адам тағам ретінде пайдаланғанда ауру жұқтыруы мүмкін және адамның күнделікті қажетті заттарды өтеу мөлшерін толық қамтымайтындығы байқалады. алынған нәтижелер эпизоотологиялық маңызға ие және зертханаларда балықтарды ветеринарлық-санитарлық сараптауда салыстырмалы көрсеткіш ретінде қолдануға болады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Жоғары. Орындалған диссертациялық жұмыс ғылыми тілде, түсінікті жазылған. Жүргізілген жұмыс нәтижелері мен талдау бөлімдерінде арнайы дереккөздерге сілтеме жасалған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Негізделген. Диссертацияда зерттеу жұмысының өзектілігі толығымен ашылған, себебі бүгінгі таңда адамдар пайдаланатын балық және балық өнімдерінің сапалы, қауіпсіз болуы үшін дұрыс ветеринариялық-санитариялық сараптау жұмыстарын ұйымдастыру өзекті мәселе болып табылады.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды	Айқындайды. Диссертация тақырыбы «Батыс Қазақстан облысы су айдындарындағы

		<p>1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды</p>	<p>балықтардың ветеринариялық санитариялық қауіпсіздігі» болса, осы сұрақтар толықтай диссертация мазмұнында ашылған. Барлық бөлімдер, алынған нәтижелерді талдау, қорытынды тақырыпқа толық сәйкес айқындалған.</p>
		<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді</p>	<p>Сәйкес келеді. Диссертанттың зерттеу жұмысындағы алдына қойылған мақсаты мен міндеттері тақырыпқа сәйкес келеді, міндеттер толықтай орындалған.</p>
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ</p>	<p>Толық байланысқан. Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен құрылысы өз ара логикалық байланыста. Диссертацияның кіріспе, әдебиетке шолу, зерттеу нәтижесі бойынша негізгі бөлім, жұмыс нәтижесін талдау, қорытынды толық байланысқан.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>Сыни талдау бар. Автор зерттеу барысында инвазияның балық етінің минералды және аминқышқылдық құрамына, химиялық құрамына, витаминдер мөлшеріне әсерін анықтаған. Әрбір қолданған әдіске сыни талдау жасалған.</p>
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа;</p>	<p>Жартылай жаңа. Батыс Қазақстан облысы су айдындарындағы және ішкі сауда объектілерінде сатылатын балықтардың</p>

		<p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>инвазиялық ауруларына, ауыр металл тұздарына, радионуклидтерге, антибиотиктерге зерттеу жүргізген. Олардың ет сапасына, еттің көрсеткіштеріне әсерін анықтаған. Сондай-ақ зерттеу нәтижесіне сәйкес №8012 «кадмийді балық шикізатынан шығару әдісі» пайдалы модель әзірленді.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Толығымен жаңа. Алғаш рет Батыс Қазақстан су айдындарында инвазиямен зақымданған балық етінің минералды және аминқышқылдық құрамына, химиялық құрамына, витаминдер мөлшеріне әсері, қауіпсіздігі анықталған.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Жартылай жаңа.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Жүргізілген жұмыс нәтижесіндегі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. Зерттеулер нәтижесінде алынған және диссертациялық жұмыста баяндалған ғылыми деректер, қорытындылар және ұсыныстардың ғылыми негізделу дәрежесі жоғары. Ғылыми нәтижелердің логикалық байланысы және</p>

			ғылыми тұрғыда құндылығы бар.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <p>1) дәлелденді;</p> <p>2) шамамен дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) кең</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) жоқ</p>	<p>Диссертациялық жұмыста қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар толығымен дәлелденген.</p> <p>Диссертациялық жұмыстың қорғауға шығарылған қағидаттары тривиалды емес, жаңашылдығы бар.</p> <p>Диссертант өзінің ғылыми жұмысында алғаш рет Батыс Қазақстан су айдындарында инвазиямен зақымданған балық етінің минералды және аминқышқылдық құрамына, химиялық құрамына және витаминдер мөлшеріне әсерін анықтады. Сондай-ақ зерттеу нәтижесіне сәйкес №8012 «кадмийді балық шикізатынан шығару әдісі» пайдалы модель әзірленді.</p> <p>Диссертациядағы нәтижелерді зертханаларда салыстырмалы көрсеткіш ретінде қолдануға болады.</p> <p>Диссертациялық жұмыс көлемінде алынған материалдар докторанттың жарық көрген мақалаларында жан-жақты дәлелденген.</p>

8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия ; 2) жоқ	Ия. Әдістеменің таңдауы негізделген және диссертациялық жұмыстағы зерттеу міндеттеріне толық сәйкес келеді.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия ; 2) жоқ	Ия. Диссертация жұмысының нәтижелерін алуда компьютерлік технологиялар қолданылған, балық етіндегі ауыр металдардың қалдық мөлшерін анықтау жұмыстарына вольтамперометриялық анализатор ТА-Lab (Ресей) жүргізілген, антибиотиктерді анықтау ИФТ-тетрацилин продоскрин және левомецитин-ИФТ тест жүйесімен анықталды, радионуклидтерді анықтау ИРФ-454 Б 2М (өндіруші ел Қазан қ., Ресей) рефрактометрiнiң көмегімен рефрактометриялық әдіс арқылы анықталды
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия ; 2) жоқ	Ия. Диссертанттың ғылыми-зерттеу жұмыстарының қорытындылары зертхана жағдайында заманауи құрылғылармен, сондай-ақ жалпы әдістерімен алынған нәтижелермен дәлелденген және расталған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Диссертациялық жұмыстағы мәлімдемелері маңызды әрі нақты және сенімді. Диссертациялық жұмыс отандық, шет елдік

			ғалымдарының ғылыми әдебиеттеріне сілтемелер жасау арқылы расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті түрде қамтылған, диссертацияда 214 дереккөздер берілген, оның ішінде отандық ғалымдардың еңбектері - 21, алыс шетелдік ғалымдардың еңбектері-122, ТМД ғалымдарының еңбектері – 71.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Ия. Диссертацияның теориялық маңызы бар, алынған нәтижелерді практикада қолдануға болады. Алынған нәтижелерді ветеринарлық паразитологияда, ветеринарлық-санитарлық сараптауда, экологияда қолдануға болады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ	Ия. Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Алынған нәтижелерді ветеринарлық-санитарлық сараптау зертханаларында, ветеринарлық зертханада, балық питомниктерінде қолдануға болады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1) толығымен жаңа; 2) жартылайжаңа (25-75% жаңаболыптабылады); 3) жаңаемес (25% кем жаңаболыптабылады)	Диссертациядағы практикалық ұсыныстар жартылай жаңа болып табылады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа;	Академиялық жазу сапасы - жоғары. Диссертациялық жұмыста тақырып бойынша отандық, ТМД елдері және шет ел

		3) орташадан төмен; 4) төмен.	ғалымдарының соңғы 5-10 жыл көлеміндегі зерттеу жұмыстарының нәтижелеріне терең талдау жүргізілген. Қорытындылар жасалған жұмыс нәтижелерінен алынған.
--	--	----------------------------------	--

Шешім: Жумабаев Асхат Конысбаевичтің 8D09102 - «Ветеринариялық санитария» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесі тағайындалуын ұсынамын.

Ресми рецензент,
 Ресми рецензент,
 Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті,
 ветеринария
 ғылымдарының докторы, профессор:

Н.Б. Сарсембаева

РАСТАЙМЫН
 Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университетінің ғылыми кеңесінің хатшысы
Н.Б. Сарсембаева 23.10.2017 ж.

Н.Б. Сарсембаева
 «Персоналмен жұмыс және іс жүргізу басқармасы»
 Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті
 коммерциялық емес акционерлік қоғамы